

וַיִּשְׁלַחֲנִי אֶל־הַיְיָ לְפָנֶיכֶם

שיחה לפרשת
ויגש

לע"נ מרת באָטָה בת רוזה היינאל (לבית הופמן)
נפטרה ח' טבת תשע"ג

מעובד מתוך שיחת
מו"ר הרב דוד דודקביץ שליט"א

וַיִּשְׁלַחֵנִי אֱלֹהִים לְפָנֶיכֶם

אל תעצבו

בכל שנה מרגש לקרוא מחדש את הפסוקים המספרים ומתארים את התגלות יוסף הצדיק לאחיו. הפסוקים ממחישים היטב את המתרחש, כיצד יוסף מתגלה במפתיע לאחיו וכיצד אחיו המופתעים כל כך, באופן כה טבעי נרתעים מפניו. כאשר נרתעים אחי יוסף לאחוריהם, חוזר יוסף שנית על הצהרתו: "אני יוסף" (בראשית מה ד).

את שניות הדבר מסביר בעל האור החיים הקדוש בדבריו לפרשתנו:

טעם שחזר פעם ב' אני יוסף, לצד שראה שלא ענוהו חשש לב' דברים. האחד שפחדו ממנו ולא יכלו להשיב כבושת גנב כי ימצא, והב' שלא האמיניהו שהוא יוסף. לזה אמר כנגד צד היראה שאתם יראים ונבהלתם, לא תחושו לדבר "כי אני יוסף – אחיכם" פירוש מתנהג עמכם במדת האהוה וכאלו לא היה הדבר ההוא (המכירה). גם סמך לומר אחיכם אשר מכרתם (כלומר, אני אחיכם למרות שמכרתם אותי) לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האהוה ממני.

בדבריו הנפלאים של אור החיים אנו מבחינים את גודל מעלתו של יוסף "שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האהוה ממני". זו לא חכמה להרגיע ולומר "אל תעצבו" לאחר מעשה ובזמן שמוחש שהדבר היה לטובה. ליוסף יש

עוצמה אדירה בהסתכלות עמוקה ובהבנתו את המציאות, עד כדי כך שאפילו בשעת מכירתו הוא מאמין ובטוח שירידותיו הם לצורך עליה¹.

יוסף לא החזיק בשלטים האומרים: "לא נשכח ולא נסלח", מפני שהוא יודע שאצל יהודים אפשר לעשות תשובה ולסלוח לאדם על עוונותיו. ויתירה מכך, בהסתכלות אנושית רגילה היינו מצפים שיוסף יחפש אשם כל שהוא לסיפור, שיהיה אפשר להצביע על מישהו כאשם אפילו ללא כוונה לנקום בו, רק כדי שכולם לפחות ידעו מי אשם בכל... אבל לא זו הנהגתו של צדיק יסוד עולם כיוסף. יוסף בצדיקותו חוזר שוב ושוב על כך שהקב"ה סובב את המציאות בצורה כזו – "כי למחיה שלחני אלהים הנה" (בראשית מה ה). הרמב"ן עוד מוסיף שיוסף בכוונה לא נפגש עם יעקב לבדו על מנת שלא יגיע למצב בו ישאל אביו על השתלשלות הדברים וכך, לשיטת הרמב"ן, יעקב לא ידע על מכירת יוסף כל ימי חייו².

הפרשיות הללו מעידות על ענייני גלות וגאולה, וניתן ללמוד מהן שאחד התנאים להגעתו של משיח בן יוסף הוא אהבה ואחוה כמו של יוסף הצדיק לאחיו.

מעשה האחים

ישנן שתי דרכים להתמודד עם קושיות במקרא. האחת מפרשת את פירושה תוך כדי העברת ביקורת על האבות הקדושים והשניה מנסה לברר את מעשיהם מתוך אמונה בצדקתם. הבני יששכר מסביר כך את סברתם של

---

¹ השפת אמת (שנת תרל"ו ד"ה 'בפסוק ולא') מנתב את השאלה למחוזות שונים מבעל אור החיים, עיין שם ויטב לך.

² גם בימינו יש אנשים שאחיהם מוכרים אותם ובישרותם אינם מחפשים לנקום. זכורני כדוגמה קטנה לכך שלפני מספר שנים יואב גלנט, שר הבינוי והשיכון כיום, היה מועמד לתפקיד הרמטכ"ל ומישהו, "נשמה טובה", רצצה לסכל את מינויו הוציא עליו דיבה בדברים שלא היו ולא נבראו והצליח במזימתו. התפעלתי מאד באותם ימים שהתבררה הדיבה, מהתגובה העניינית שלו ומכך שלא חיפש להאשים את מי שהעליל עליו. כך הוא הגיב באמצעי התקשורת: "אני שמח שהתברר העניין, אך חבל לי על עגמת הנפש המיותרת שנגרמה לי ולמשפחתי".

האחים במכירתם את יוסף. הוא אינו מנסה להסביר את ה"פשע" של האחים אלא מנסה להבין את פשר מעשיהם של צדיקים אלה.

גם אנו נלך בדרכו זו וננסה לבאר פרשיה יקרה זו בעזרת פירושי חכמינו "חדשים גם ישנים", ואף אם יהיה בכך דרך חדשה תהיה היא דרך שהלכו בה אבותינו הקדושים³.

על פי גישה זו יש להבין מדוע יוסף כביכול "מענה" את אחיו במאסר ובאשמות גניבה וכדומה. השאלה הזו מתעצמת מתוך ההבנה לעיל שיוסף ראה בכל השתלשלות הדברים השגחה פרטית ואפילו בשעת המכירה עצמה, ואם כך, מדוע יוסף כביכול 'מתעלל' באביו ואחיו? בתחילה הוא מושיב את כל אחיו במאסר ואחר כך אוסר רק את שמעון ומחייב את אחיו להביא אליו את בנימין כאשר הוא יודע כמה קשה יהיה ליעקב אביו האהוב. מדוע עושה זאת יוסף?

רבים התמודדו עם שאלה זו, וביניהם אף אור החיים הקדוש, אך תשובתו של הרמב"ן חורזת שאלות רבות.

כך אומר הרמב"ן (בפרק מב ט):

"ויזכר יוסף את החלומות אשר חלם להם – עליהם, וידע שנתקיימו, שהרי השתחוו לו" – לשון רש"י. ולפי דעתי שהדבר בהפך, כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחווים לו זכר כל החלומות אשר חלם להם, וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרוןם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה – מן החלום הראשון "והנה אנחנו מאלמים אלומים". כי "אנחנו" ירמוז

---

³ ראוי להביא כאן את דבריו המיוחדים של הרשב"ם (בראשית לו פסוק ב) בשם סבו הגדול פרשנדתא הלא הוא רש"י: "וגם רבינו שלמה אבי אמי מאיר עיני גולה שפירש תורה נביאים וכתובים נתן לב לפרש פשוטו של מקרא. ואף אני שמואל ב"ר מאיר חתנו זצ"ל נתווכחתי עמו ולפניו והודה לי שאילו היה לו פנאי היה צריך לעשות פירושים אחרים לפי הפשטות המתחדשים בכל יום."

לכל אחיו אחד עשר. ופעם שנית ישתחוּ לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים – מן החלום השני. וכיון שלא ראה בנימן עמהם חשב זאת התחבולה, שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו, לקיים החלום הראשון תחילה.

רש"י הסביר שהחלום התגשם כאשר אחיו השתחוּ לו בפעם הראשונה, אך הרמב"ן מקשה עליו, שהרי בחלום "אחד עשר אלומים" המרמזים לאחים בלבד המשתחוּיים לו ללא הוריו. לכן מסביר הרמב"ן שיוסף פעל בעצמו להגשמת חלומותיו, בתחילה גרם לכך שכל אחיו, כולל בנימין, ישתחוּ לו ולאחר מכן דאג שהוריו יבואו למצרים וכך יתגשם החלום הראשון ולאחריו יתקיים אף החלום השני.

וכן אני אומר שכל הענינים האלה היו ביוסף מחכמתו בפתרון החלומות. כי יש לתמוה, אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו? כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון! אבל היה רואה כי השתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו, אי אפשר להיות בארצם. והיה מקוה להיותו שם במצרים, בראותו הצלחתו הגדולה שם, וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו.

רבותינו הראשונים התקשו בדברי הרמב"ן, שהרי הגשמת החלומות אינה עדיפה על פני מצוות כיבוד הורים. רבי יצחק עראמה בספרו "עקידת יצחק" מחדד את השאלה בחריפות ותמה מדוע יוסף רואה הצדקה לפעול פעולות כאלו מורכבות ומצערות כדי להגשים את חלומותיו, שהרי על הקב"ה מוטל להגשים את החלומות ולא על יוסף, ובלשונו: "העושה החלומות יביא פתרונם!".

לעומת רבי יצחק עראמה, הנצי"ב (בפירושו בפרק מב פסוק כד ד"ה ויבך) טוען שחלום דינו כנבואה, וכמו שנבואה יכולה לעקור דבר תורה בהוראת שעה, כך מוטל על יוסף הצדיק לקיים את חלומו ויהי מה. לכן, מסביר הנצי"ב, לא יכל יוסף

להתוודע אל אחיו טרם קיום שני החלומות. הסברו של הנצי"ב ממש מתאים לתפיסה הרווחת כיום: יש לך חלום – קום ותגשים אותו!

אין זה רצון ה'

הסבר מיוחד כתב בעל השם משמואל (ויגש תרע"ט):

אשר על כן נראה דהנה בטעם שלא הודיע יוסף לאביו כל אורך הזמן הזה שהנהו במצרים עבד או יושב במאסר או מושל... וכבר הגדנו טעם נכון... שכמו שיצחק לא גילה לו מטעם שאמר הקב"ה לא גילה לו ואני אגלה לו, ואף שיעקב היה מתאבל ועצוב ואין השכינה שורה מתוך עצבות, מכל מקום אם היה רצון הש"י לגלות היה באה הנבואה ליצחק שיגלה ליעקב, ומזה דייק יצחק שאין רצון הש"י שיתגלה הדבר ליעקב, וע"כ לא גילה לו, ויש לומר שמחמת טעם זה עצמו לא היה יוסף מגלה לו.

כאשר יעקב אבינו התאבל על "מותו" של יוסף, יצחק אביו מנחם אותו, אך למרות שיצחק ידע ברוח הקודש שיוסף עדיין חי הוא אינו מגלה זאת ליעקב מפני שיצחק מבין שהקב"ה רצה להעלים ידיעה זו מיעקב. מסביר השם משמואל שגם יוסף יודע שעוד לא הגיע העת לגלות ליעקב שעודנו חי ולכן נצרך יוסף להמשיך בדרכו גם אם הדבר גורם צער לאביו.

גם פירוש זה עדיין קשה, שהרי על יוסף מוטלת מצוות כיבוד אביו. האם כשעומד מולנו עני המבקש צדקה, האם נאמר שהוא עני בגלל שכך הקב"ה רוצה ולכן אסור לתת לו צדקה? ודאי שלא! לכאורה מוטל על האדם להתבונן בשליחותו שלו ובמצוות המוטלות עליו ולא ברצון ד' כלפי אחרים. כל שכן יוסף, שלא הסתפק בחוסר שליחת הודעה לאביו על כך שהוא חי, אלא לכאורה גם יזם ופעל מעשים נוספים שהרבו את צער אביו. בהמשך דבריו, בהם נעסוק בהמשך, מסביר השם משמואל מדוע רצון ה' שיעקב לא ידע על קיומו של יוסף במצרים.

פרי מגדים

כאמור בתחילת הדברים, יש אפשרות להסביר את הקושיות על המקרא בשתי דרכים. דרכים אלו מובעות גם בהסבר על פרשה זו של שניים מגדולי העוסקים בפרשנות המקרא בדורנו, הרב חנן פורת ז"ל ויבדל"א ר' יואל בן נון. בגליון הראשון של כתב העת 'מגדים' פרסם ר' יואל בן נון פירוש מחודש לשאלה מדוע מצער יוסף את אביו ואחיו, וכתגובה לפירושו זה מביא הרב חנן פורת פירוש משלו.

ר' יואל בן נון, בהסבר חדשני ונועז, מתאר את המאורע מזווית ראייתו של יוסף הצדיק. יוסף אינו יודע את המתרחש מאחורי הקלעים וחושש שמא גם אביו האהוב והאוהב מודע ואולי אף ח"ו שותף בדבר מכירתו, שהרי יעקב ידע על שנאת האחים אל יוסף ומדוע שלח אותו לראות בשלומם? ואם הוא אוהב את יוסף כיצד מאמין יעקב לאחים שיוסף נטרף רק בגלל הכתונת הצבועה בדם? וכיצד הוא לא מחפש את יוסף? שאלות נוראיות אלו ועוד מקננות בליבו של יוסף הצדיק ועם חששות וספקות קשים אלו הוא חי במשך שנים רבות, עד כדי כך שקרא לבנו בשם מנשה "כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים אֶת כָּל עֲמָלִי וְאֶת כָּל בַּיִת אָבִי" (בראשית מא נא).

תיאור זה ממשיך אף במפגש של יוסף עם אחיו. כאשר השבטים מגיעים אל יוסף בפעם הראשונה הוא שואל אותם למספרם והם משיבים לו: "שְׁנַיִם עֶשֶׂר עֶבְדֶיךָ אַחִים אָנַחְנוּ... וְהִנֵּה הֶקְטַן אֶת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאָחֵד אֵינָנוּ"; "וְנֹאמַר אֶל אֲדֹנָי יֵשׁ לָנוּ אֵב זָקֵן וְיֵלֵד זְקֵנִים קֶטָן וְאָחִיו מֵת" (בראשית מב יג; שם מד ט). יוסף מבין שאחיו מעלימים את הרקע להעלמותו ואולי אף מתכחשים לכך, לכן הוא סובר שאפשר להאמין כנראה רק לבנימין אחיו ואוהבו של יוסף ובמיוחד לאור העובדה שלא השתתף במכירתו – הוא, בנימין, בוודאי מבכה את העלמו ואצלו מצויה התשובה ופתרון השאלה מה באמת התרחש במכירתו

---

⁴ חוץ מפרסום מאמרו ב'מגדים', ר' יואל בן נון הוציא ספר בו הדפיס את המאמר הזה. בסידור הספר עשה ר' יואל דבר מרשים. מיד לאחר המאמר הזה הוסיף ר' יואל מאמר של ידידו הרב יעקב מידן שליט"א (ראש ישיבת הר עציון כיום) החולק על שיטתו זו. לפני המאמר כתב ר' יואל דברים שטוב להעמיד מול עינינו: "אהבה גדולה שוררת ביני לרב יעקב מידן כתלמיד חבר, מאז נפגשנו עם הקמתה של ישיבת הר עציון לפני שלשים שנה. אהבתנו אינה מקלקלת את שורת הלימוד, באשר בתורת ה' אנו משתדלים לעסוק כל אחד חייב ללמוד תורה וללמדה במידת האמת עד קצה גבול היכולת שחנן אותו ה'. לכך אין סתירה בין אהבה לבין וויכוח ושניהם לשם שמים".

והאם אכן יעקב אביו האהוב היה מודע לה. לכן מבקש ודורש יוסף שיביאו את בנימין אליו, על מנת לברר עימו פנים בפנים את התעלומה. לשם כך יוסף מעוניין לבדוד את בנימין מאחיו ובשל כך מסובב יוסף את סיפור הגביע כדי לדבר עם בנימין בפרטיות. אך מהלך זה השתבש ושאר האחים חוזרים אף הם בעקבות בנימין ומבקשים רחמים מלפני יוסף. לבסוף, כאשר יהודה ניגש לדבר עם יוסף וכאשר הוא מתאר את רגשותיו של יעקב אבינו ע"ה המתגעגע אל בנו האבוד, הוא אומר כמסיח לפי תומו: "וַיֹּאמֶר עֲבָדְךָ אָבִי אֲלֵינוּ אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה לִּי אֵשֶׁתִּי; וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאֵתִי וְאָמַר אֶךְ טָרַף טָרַף וְלֹא רָאִיתִיו עַד הַנֵּה" (בראשית מד כז-ח). כעת, כאשר שומע יוסף פעם ראשונה שאביו מצפה עדיין לראותו, מתבדים חששותיו ומבין הוא שאביו לא נטש אותו ולכן הוא חייב להתגלות לאחיו ולספר להם שעודנו חי.

זהו פירושו של ר' יואל בן נון וכתגובה לפירוש זה מתבטא הרב חנן פורת בביטויים שאינם שגורים על לשונו וכותב כך:

בשנת תשס"ז פרסם ידידי ורעי הרב יואל בן נון מאמר נרחב בבטאון מגדים, ובו הציע את תשובתו לפשר שתיקת יוסף... עליי להודות כי פירוש זה של ר' יואל מעורר בי התקוממות עזה. וכי לא די לנו בשאלות המוסריות הקשות בפרשת יוסף ואחיו, עלינו להוסיף עוד חשד שווא של יוסף באביו? האם לא סביר יותר להניח שיוסף מעריך שאחיו הסתירו את המכירה מאביו אוהבו? ובכל מקרה, האם על סמך הווא אמינא דחוקה כל כך יכול היה יוסף לחרוץ משפט ולנתק מגע מאביו?

שנים רבות העיקה עלי קושיית הרמב"ן (האמורה לעיל) עד שיום אחד זכיתי לגלות את פטרונה, אגב עיון בספרו המופלא של ש"י עגנון "והיה העקוב למישור". במוקד הסיפור עומדת דמותו של מנשה חיים, שנשלח בעצת אשתו קריינדיל טשרני לחזר על הפתחים ובידו כתב המלצה מרב העיר בוצ'אץ. במהלך נדודיו מתפתה מנשה חיים למכור את כתב ההמלצה שלו לקבצן אחר. אותו קבצן נמצא לימים ללא רוח חיים, ובכליו כתב ההמלצה הנושא את שמו של מנשה חיים. השמועה על מותו של מנשה חיים

הגיעה לבוצ'אין, ולאחר שקלא וטריא הותרה אשתו מעגינותה ונשאה לאיש אחר. לימים שב מנשה חיים לעירו, ובדרכו לביתו נודע לו שאשתו חובקת בן, ומחר עתיד הוא להכנס בבריתו של אברהם אבינו.

לאחר החרדה וההלם מחליט מנשה חיים ללכת לבית הקברות, ולבלות שם את שארית חייו, תוך תחושה עמוקה כי אסור לו להרוס את חיי אשתו ומשפחתה, כדבריו קורעי הלב של עגנון: "כי חס מנשה חיים על כבוד אשתו ועל כבוד זרעה, כי יוציאו אותה מבעלה בחרפה, ויעשו בנם ממזר. ואחזי בפלך השתיקה והיה דוחה עצמו לומר מוטב שיעקב הוא משני עולמות, ואל תבא קריינדיל טשרני לידי בושה וכלימה".

בקוראי את הדברים תהיתי לרגע, מנין לעגנון הביטוי "ואחזי בפלך השתיקה"? ואז נזכרתי כי מקורו במדרש אסתר רבה: "אין אסתר מגדת מולדתה" – מלמד שתפשה שתיקה בעצמה כרחל זקנתה שתפשה פלך שתיקה, עמדו כל גדולי זרעה בשתיקה. רחל תפשה פלך שתיקה, ראתה סבלונותיה ביד אחותה, ושתיקה. בנימין בנה תפש בשתיקה... יודע היה במכירת יוסף ושותק. ישפה, ישפה ושותק".

דומה שיש להוסיף למדרש אף את יוסף הצדיק, שהיה שותק עשרים ושתיים שנה, ואת סוד שתיקתו זו מפענח עגנון בסיפורו. מנשה חיים, הנחשב בשתיקה לבל יהרוס את בית אשתו הרי הוא בן דמותו של יוסף הצדיק, האוחז בפלך השתיקה, לבל יהרוס בית אבא. ולא בכדי בחר עגנון בשם מנשה, כשם מנשה בנו של יוסף, כדי לרמוז על תהום הנשיה שאליו התגלגל. יוסף, כמנשה חיים, בחר שלא להתגלות. לא מפני שחשד באביו שחשד במכירתו, כמו שאומר יואל בן נוון, אלא אדרבה, מפני שהיה ברור לו שהאחים הסתירו מאביהם את הדבר, אך אם יתגלה יוסף לאביו ולאחיו

יקשה מאוד להסתיר את מעשה הפשע, ואז אף אם לא יגרש יעקב את האחים בחמת זעם, לא יוכלו הם בעצמם להביט בעיני אביהם ובעיני יוסף ויאלצו לעזוב את הבית בבושת פנים.

הרב חנן ז"ל מסביר את מעשהו והתנהגותו של יוסף בצורה מרגשת עד מאד. יוסף הצדיק לוקח אחריות על שלום משפחתו ואינו מעוניין לבייש את אחיו, שהרי אם יודיע ליעקב שהוא חי הודעה זו תגרום לאחיו להתבייש בדבר מכירתם אותו. דברים אלו מזכירים ומעצימים את דברי האור החיים הקדוש האמורים לעיל על אהבת יוסף את אחיו למרות מעשיהם.

התנהגות זו אינה רק של יוסף מול אחיו אלא מאפיינת את דמותו של משיח בן יוסף המרגיש מחוייב לקחת אחריות כלל ישראלית שכזו ודואג לאחווה בין כולם.

במבט לאחור מבין יוסף כי גם לו חלק במשבר. הן בהבאת דיבת אחיו רעה, והן בהתרברבותו בחלומותיו, ועל כן מוטלת עליו החובה, כתשובת המשקל לדבריו המתלהמים, לתפוש בפלך השתיקה⁵. כרחל אמו, אשר שתקה ביום חופת לאה, לבל תיבוש אחותה ותגורש מבית יעקב. ואותן שנים ארוכות של ניתוק מבית אבא אין יוסף יודע אם יזכה לשוב אליו אי פעם. אך גומר הוא אומר בנפשו, כי יהיה אשר יהיה – הוא לא יביא עוד את דיבת אחיו רעה ולא ינפץ את בית ישראל לרסיסים. יוסף מיחל לשוב הביתה, אך יוכל לעשות זאת רק אם יושלמו התנאים אשר יאפשרו לו להשיב את שלום הבית ולא להורסו. מה זכה שתיקתך, יוסף

---

⁵ בהמשך דברי השם משמואל המובאים לעיל נמצא רעיון זה של חנן מילה במילה: "והוספנו עוד לומר שזה ה' תשובת המשקל ליוסף על שהביא את דבתם רעה אל אביהם, ע"כ ה' עצור במלין, שלא לדבר רק מה שברור לו שהוא רצון שמים".

הצדיק. מה נוגה ומה גדולה. אחינו יוסף, הנושא סבלו בדומיה, לך דומיה תהילה.

יוסף קיבל את יכולת השתיקה בתורשה מרחל אמו. כמו שרחל שתקה כדי שלאה אחותה לא תתבייש, כך יוסף שותק במשך שנים על מנת שאחיו לא יתביישו. יתירה מכך, רחל הבינה שגם את לאה צריך בשביל לבנות את בית ישראל ואף יוסף מבין שצריך הוא לשתוק על מנת להגן על אחיו ובכך לקיים את בית יעקב.

ניתן גם לומר שיוסף מנסה להוביל תיקון של האחים ביחסם לבני רחל. יוסף מעוניין לראות כיצד האחים מתייחסים לבנימין ולכן הוא מנסה אותם ומטמין את גביעו באמתחת בנימין. כאשר הוא רואה את האחוה שהאחים רוחשים לבנימין אחיו, יוסף מבין שחל תיקון בבית יעקב ומוכן להתגלות אליהם כיוסף אחיהם.

דחיקת הקץ

השם משמואל (ויגש תרע"ד) מעמיק לרובד נוסף בדבר שתיקתו של יוסף ומסביר שמניעו של יוסף הצדיק היו כלליים ועמוקים:

ואפשר עוד, דהא דכתיב "ולא יכול יוסף להתאפק" משמע דאם היה יכול היה עוד מתאפק, ולמה, וכבר דברנו בזה, ויש לומר עוד דהנה איתא בזה"ק דעשרה הרוגי מלכות היה גלגול השבטים ונידונו במיתה על חטא מכירת יוסף, ולכאורה הלא אין לך דבר שעומד בפני התשובה ומיתה ממרקת ולמה היה עליהם עוד דין אחרי יותר מאלף וחמש מאות שנה?

אך יש לומר לפי דרכנו כי עיקר התשובה אפשר לעשות רק אחר המירוק, ואם כן לפי ערך המירוק הוא התשובה ואם המירוק הוא יותר לעומתו התשובה נמי היא בעומק הלב ביותר. ואם כן אחר שהיו כולם אבודים בעיני עצמם, כבמדרש "ליש אובד בלי טרף" (על התחושה שלהם כשבנימין נלקח) אז היה עיקר המירוק עד

דכדוכה של נפש ואז התחיל התשובה עד דכדוכה של נפש. ואם היה מתמהמה עוד זמן מה, והיו רואים שכל תחנוני יהודה לא פעל מאומה – היו מעתה אבודים בלי שום תקווה והיה המירוק עד התכלית, ולעומת זה היה התשובה עד התכלית ולא היה נשאר עליהם שום שמץ ולא היה צריכין להתגלגל בעשרה הרוגי מלכות. אבל יהודה היה דוחק את השעה, ולא היה יכול יוסף עוד להתאפק עד שיתמרק החטא לגמרי עד התכלית... כי עדיין היה התקווה נשקפת להם שיהודה בתחנוניו ובטענתו ירכך את לבו, ולעומתו נשאר עוד רושם מהחטא שלא היה התשובה עד התכלית ונשאר עוד שמץ מנהו שהיה צריכין לבוא בגלגול הרוגי מלכות:

יש תהליכים הדורשים יאוש הממרק את עוונותיהם של ישראל וכך מתעוררים רחמים עליהם. על פי תהליך זה האחים היו צריכים להגיע ליאוש מוחלט ולכן יוסף הצדיק מצער אותם ואת אביהם, אך יהודה שניגש להתחנן לפני יוסף דחק את הקץ ובשל דיבורו זה יוסף לא היה יכול להתאפק ולהמתין עד יאושם המוחלט והתגלה אל אחיו בטרם עת. ובגלל שטרם הגיעו למירוק מוחלט, נשאר רשימו מהחטא והוצרכו לבוא בגלגול ולהשלים את התיקון על ידי הריגת עשרת הרוגי מלכות.

את דבריו אלה אמר השם משמואל בשנת תרע"ד בה פרצה מלחמת העולם הראשונה שזעזעה את בית ישראל. תורה נוספת לפרשתנו נאמרה על ידו בשנת תרע"ט ומשלימה את דבריו הקודמים:

ונראה עוד לומר, דהנה מבואר בכתוב שלאחר קיבוץ גלויות לעתיד יהיה מלחמות גוג ומגוג, ויהרג משיח בן יוסף. ויש להתבונן בדבר, למה לא יהיה המירוק של ישראל נשלם בכל משך ימי הגלות המר, שסבלנו רעות רבות וצרות עד אין חקר, ויצטרכו עוד למירוק של מלחמת גוג ומגוג? ונראה שזה הוא לטובת ישראל, שבאם היה המירוק עד התכלית בעודם בגלות בארץ אויביהם, והחושך מכסה ארץ, לא היה באפשרות לסבול.

ובזה מובן זה שקבלה בידנו מרבתינו הקדושים שמעתה נפטרנו ממלחמות גוג ומגוג, ואחר קיבוץ גליות ישבו ישראל במנוחה על אדמתם לעולם שכמו שבמצרים קישוי השעבוד השלים לד' מאות שנה, כן בגלות זה להיפוך, שהאריכות הזמן השלים לקישוי השעבוד, ורעות רבות וצרות שהיה מעותד לבוא על שונאי ישראל. וע"כ באשר אריכות הזמן השלים ושוב לא יהיה החבלי לידה כל כך קשים, עד בלתי אפשר לסבול, שוב יותר נכון שיגמר המירוק לגמרי בעודנו בגלות, וכשיתקבץ הגליות לא נצטרך עוד לשום מירוק.

יוסף הצדיק הסכים לעבור מסכת ייסורים קשה ולא לגלות למשפחתו שהוא חי, ובכך אף הם יעברו ייסורים וכל זאת על מנת למרק את עוונותיהם וכך לקצר את ימי גלות מצרים. השם משמואל מבאר שרעיון זה של יוסף משמש כדוגמא לכל הגלויות כולם. את התורות הללו שאומר השם משמואל בימי מלחמת העולם הראשונה, אין הוא אומר כרעיון פרשני בלבד או כדרשה מעניינת, תורות אלו היו בגדר תפילה! זו פרשנות שיש בה פניה כלפי שמיא! ובכך הוא מתפלל ומעתיר שעל ידי הסבל שעברו ישראל בגלות, תסתיים מנת הסבל והצער שנגזרה על אחינו בית ישראל ולא יצטרכו לעבור צער ויסורים שנית בארץ שהרי נתמרקו העוונות על ידי הצרות הרבות.

ובזה יובן מזה שבמדרש "כי הנה המלכים" – זה יהודה ויוסף; "עברו יחדיו" – זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה". וכבר דקדקנו בשלמא יהודה על יוסף ניחא (הרי הוא לוקח עכשיו את בנימין ולכן יהודה כועס על יוסף) אבל יוסף על יהודה למה כי אותה הוא מבקש? וכבמדרש כל הדברים שאתה קורא עד ולא יכול יוסף להתאפק היה פיוס ליוסף, ופיוס לאחיו, ופיוס לבנימין.

אך לפי דרכנו יובן (מדוע יוסף כועס על יהודה. שהרי בהתחננו מול יוסף הוא גורם לכך שהצרות לא ימרקו את כל העוונות ולא יתקיים התיקון השלם) שזה היה סיבה למלחמות גוג ומגוג, והריגת משיח בן יוסף, [ומ"מ סוף כל סוף נתקיים רצון יוסף, ומוצלים אנחנו

ממלחמת גוג ומגוג ומהריגת משית בן יוסף כנ"ל לפי קבלת
רבותינו הקדושים נ"ע].

גם אם במציאות המוכרת לנו לצערנו תפילתו של השם משמואל לא התגשמה ולקיננו כאומה בשואה הנוראה שהגיעה עשרות שנים לאחר דבריו אלו, עם כל זאת מאמינים אנו כי מלחמה איומה זו ושואה קשה זו שעברה על עמנו השלימה את התיקון הגמור וממילא מלחמת גוג ומגוג לא תהיה. בדבריו, השם משמואל אינו רק מתפלל אלא משמיע מעין נבואה שאם יהיה קיבוץ גלויות לאחר הצער הגדול, לא תהיה עוד מלחמה אך אם לא היה קיבוץ גלויות כנראה עם ישראל עוד לא הזדכך כראוי. לכך באה מלחמת העולם השנייה בטרם שנות קיבוץ הגלויות שזכינו לראות.

דברים אלו שופכים אור על דמותו של יוסף הצדיק וממילא על התנהגותו של משיח בן יוסף. יוסף מוכן לסבול צער אישי ובלבד שלא לבייש את אחיו, ויותר מכך, הוא מוכן גם לסבול צער אישי ועלבון ורחוק מאחיו על מנת לקרב את הישועה. רצוננו ללמוד ממידתו של יוסף הצדיק ולהדבק בעבודתו, הן בהגשמת חלומותיו, הן בדאגתו לאחיו ואהבתו אליהם למרות הצער שהם גרמו לו, ויותר מכל, לומדים אנו מדרכו של יוסף את היכולת לשאת בעול למען כלל ישראל וישועתו.

בעז"ה תתקיים תפילתו של השם משמואל וישראל ישב בטח, בדד ושאנן, ומשיח בן יוסף יתאחד עם משיח בן דוד אזי ישובו "ובקשו את ה' אלהיהם וְאֵת דָּוִד מֶלֶכָם" (הושע ג ה).

כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים

לקבלת השיחה השבועית + סרטון דבר תורה על הפרשה,
במייל או בוצאפ, שלחו הודעה ליהושע גלברד
טל': 0507866874, או במייל: ytgelbard@gmail.com

ניתן לפנות להקדשת שיחה שבועית (360 ש) / סרטון דבר תורה
(180 ש), או כל תרומה אחרת ליהושע במייל או בנייד.